

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
УКРАЇНИ
КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор НУЦЗУ

_____ Садковий В.П.
(підпис) (прізвище та ініціали)

" _____ " _____ 20__ р

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
навчальної нормативної дисципліни
(обов'язкової, вибіркової)

підготовки магістра
(назва освітнього ступеня)

спеціальності
263 «Цивільна безпека»
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізації «Охорона праці»

Харків 2016 рік

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Ю.Д. Древаль, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки; д. держ. упр., професор

Програму навчальної нормативної дисципліни рекомендовано кафедрою охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

Протокол від « » 2016 року №

Завідувач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

к.т.н., доцент

Артем'єв С.Р.

« » 2016 року

Рекомендовано вченою радою факультету техногенно-екологічної безпеки

Протокол від « » 2016 року №

Голова вченої ради факультету техногенно-екологічної безпеки

_____ Метельов О.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« » 2016 року

Схвалено вченою радою університету

Протокол від « » _____ 20 року

ВСТУП

Програма нормативної навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» складена відповідно до профільної спеціалізованої освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 263 «Цивільна безпека» спеціалізації «Охорона праці».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засвоєння студентами та курсантами основних відомостей щодо процесу наукового пізнання; сукупності теоретико-методологічних засад, основних методів та методик, підходів і прикладних розробок у сфері наукової та науково-дослідної діяльності майбутніх інженерів з охорони праці у сфері цивільного захисту.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Методологія та організація наукових досліджень» займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки магістрів за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» спеціалізації «Охорона праці», оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних і прикладних навчальних дисциплін з філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки, менеджменту тощо і дозволяє майбутнім фахівцям у сфері охорони праці належним чином вирішувати професійні завдання. Матеріал зазначених дисциплін надає достатній комплекс теоретико-методологічних, прикладних та інформативних ресурсів для вивчення курсу «Методологія та організація наукових досліджень».

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів та змістовних модулів:

1. Теоретико-методологічні основи наукових досліджень.
 - 1.1. Наука як сфера людської діяльності, класифікація наук.
 - 1.2. Наукове пізнання і науково-дослідна діяльність.
 - 1.3. Формування та розвиток наукових досліджень.
 - 1.4. Державне регулювання та фінансування наукових досліджень.
 - 1.5. Форми організації та управління наукою в Україні.
 - 1.6. Методологія та методи наукових досліджень.
 - 1.7. Метод системного аналізу.
2. Методика наукових досліджень.
 - 2.1.(8). Науково-технічне знання і його специфіка.
 - 2.2.(9). Науково-дослідна робота студентів.
 - 2.3.(10). Методика і технологія наукових досліджень.
 - 2.4.(11). Інформаційне забезпечення наукових досліджень.
 - 2.5.(12). Експериментальні дослідження і планування експерименту.
 - 2.6.(13). Організація і методика написання тексту наукового твору.
 - 2.7.(14). Вимірювальні пристрої механічних величин.
3. Оформлення результатів наукових досліджень.
 - 3.1.(15). Форми наукової продукції.
 - 3.2.(16). Патентні дослідження.
 - 3.3.(17). Ефективність наукових досліджень.
 - 3.4.(18). Оформлення результатів наукових досліджень.
 - 3.5.(19). Особливості оформлення МДР.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» визначено формування у майбутніх фахівців з охорони праці у сфері цивільної безпеки системи знань щодо теоретико-методологічних засад, основних методів, підходів і прикладних розробок у сфері наукової та науково-дослідної діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є оволодіння студентами та курсантами системою знань щодо основ наукової та науково-дослідної діяльності; формування вмінь та навичок проведення самостійних досліджень на основі загальнонаукових і спеціальних методів пізнання; опанування загальними методами, підходами та методикою практичного використання отриманих знань з методології та організації наукових досліджень в якості інженерів з охорони праці.

1.3. Згідно з вимогами профільної спеціалізованої освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- методологію та теорію наукових досліджень;
- принципи, методи, технологію та організацію процедури науково-дослідної діяльності;
- загальні підходи до систематизації та оформлення результатів наукових досліджень.

уміти:

- визначати мету, завдання та теоретичні засади наукового дослідження;
- здійснювати пошук, накопичення та обробку наукової та науково-технічної інформації;

- проводити науково-дослідницьку діяльність для отримання наукових результатів;

мати навички:

- застосовувати теоретико-методологічні знання на практиці;
- реалізовувати отримані знання при роботі над дипломною магістерською роботою;
- підготовки та оформлення результатів наукових досліджень.

1.4. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

загальні (ключові) компетентності:

- здатність формулювати особисту думку та доказово представити точку зору щодо інженерних рішень та управлінських дій на певній території, об'єкті;
- здатність до системного творчого мислення, наполегливості у досягненні мети професійної та науково-дослідницької діяльності;
- здатність до пошуку, опрацювання та узагальнення професійної і науково-технічної інформації;
- здатність генерувати нові ідеї, їх відстоювати й цілеспрямовано реалізовувати;
- креативність, здатність до індивідуальної науково-дослідної діяльності;
- здатність до презентації власних і колективних результатів професійної та науково-дослідної діяльності;
- здатність використовувати принципи наукових досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток надзвичайних ситуацій.

професійні компетентності:

- знання на рівні новітніх досягнень, необхідні для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері цивільного захисту або охорони праці;
- здатність до використання принципів, методів та організаційних процедур дослідницької та/або інноваційної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 225 годин / 7.5 кредитів ЕКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Змістовний модуль 1. Наука як сфера людської діяльності, класифікація наук.

Наука як складний соціальний феномен. Головна функція науки. Базові терміни у сфері організації наукових досліджень. Наукознавство. Класифікація наук.

Змістовний модуль 2. Наукове пізнання і науково-дослідна діяльність.

Методологія як складна категорія. Теоретико-методологічні засади наукового пізнання. Ознаки науково-дослідної діяльності. Категорії науки та наукової діяльності. Структуризація наукового дослідження. Проблематика наукового дискурсу. Науковий результат.

Змістовний модуль 3. Формування та розвиток наукових досліджень.

Сутність наукового прогресу. Основні наукові досягнення в історії людства. Наукові революції. Періодизація формування наукових знань. Сучасний стан наукових досліджень Сутність науково-технічної революції. Глобальні проблеми людства і сучасна наука.

Змістовний модуль 4. Державне регулювання та фінансування наукових досліджень.

Управління науковими дослідженнями. Організація наукових досліджень. Культура управління наукою. Організація наукових досліджень в зарубіжних країнах. Проблема фінансування наукових досліджень. Стан фінансування наукових та науково-технічних робіт в Україні.

Змістовний модуль 5. Форми організації та управління наукою в Україні.

Організація управління наукою в Україні. Законодавство України про наукову та науково-технічну діяльність. Державна політика у сфері вищої освіти. Інституалізація наукових досліджень. Наукові кадри. Наукові спеціальності.

Змістовний модуль 6. Методологія та методи наукових досліджень.

Сутність методології як складної категорії. Інтегральне тлумачення методології. Сутність і класифікація методів наукових досліджень. Методи і підходи. Основні підходи до класифікації методів. Теоретичні, емпіричні та емпірико-теоретичні методи.

Змістовний модуль 7. Метод системного аналізу.

Поняття системи. Системологія. Закриті та відкриті системи. Системний підхід. Системність як властивість працезохоронної політики.

МОДУЛЬ 2. МЕТОДИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Змістовний модуль 8. Науково-технічне знання і його специфіка.

Науково-технічна термінологія. Технологія і технікознавство. Прикладний характер науково-технічного знання. Науково-технічний потенціал України. Особливості наукових досліджень у сфері охороною праці.

Змістовний модуль 9. Науково-дослідна робота студентів.

Форми і значення науково-дослідницької роботи студентів. Науково-дослідна робота студентів у НУЦЗУ.

Змістовний модуль 10. Методика і технологія наукових досліджень.

Загальна характеристика методики наукових досліджень. Технологія та інструменти наукових досліджень. Етапи наукового дослідження. Організація праці вченого.

Змістовний модуль 11. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Властивість та основні ознаки інформації. Класифікація наукової і науково-технічної інформації. Інформаційний ресурс наукових досліджень. Центри та осередки зберігання наукової інформації.

Змістовний модуль 12. Експериментальні дослідження і планування експерименту.

Поняття експерименту. Класифікація експериментів. Особливості проведення експерименту в наукових дослідженнях. Стадії проведення експериментів. Опрацювання результатів експериментальних досліджень.

Змістовний модуль 13. Організація і методика написання тексту наукового твору.

Організація робочого місця науковця. Характеристика мови і стилю наукового дослідження. Структуризація наукового стилю.

Змістовний модуль 14. Вимірювальні пристрої механічних величин.

Метрологія і метрологічна діяльність. Метрологія, сертифікація та стандартизація. Загальна характеристика вимірів у науковому дослідженні. Основні вимірювальні пристрої механічних величин. Кореляційний аналіз результатів вимірів. Кореляційний аналіз результатів вимірів у працезахоронній діяльності.

МОДУЛЬ 3. ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Змістовний модуль 15. Форми наукової продукції.

Форми наукових праць та творів. Основні види (форми) науково-технічної діяльності. Результати науково-дослідної діяльності. Захист інтелектуальної власності. Авторське право. Проблема плагіату в наукових дослідженнях. Програма «Антиплагіат».

Змістовний модуль 16. Патентні дослідження.

Поняття патенту. Корисна модель. Промисловий зразок. Патентне право або право промислової власності. Стан патентних досліджень в Україні.

Змістовний модуль 17. Ефективність наукових досліджень.

Індикатори науки. Поява і розвиток наукової статистики. Сучасні проблеми наукометрії та індикаторів наукових досліджень. Впровадження наукового досягнення і освоєння нової техніки. Оцінювання результатів наукових досліджень. Індекси цитувань. Наукове відкриття. Стан наукометрії в Україні.

Змістовний модуль 18. Оформлення результатів наукових досліджень

Сутність та особливості вирішення наукового завдання. Науковий результат. Науково-прикладний результат. Істинність і новизна положень для захисту. Проблема коригування структури наукового дослідження. Оформлення списку використаних джерел. Складення звітів про науково-дослідну роботу. Публікація результатів науково-дослідної роботи.

Змістовний модуль 19. Особливості оформлення МДР.

Основні вимоги до оформлення МДР. Особливості оформлення МДР з працезахоронної проблематики. Вимоги до оформлення списку використаних джерел в МДР. Вимоги до оформлення додатків. Сутність публічного захисту МДР. Оформлення презентації МДР.

3. Рекомендована література

Основна:

1. **Білуха М. Т.** Методологія наукових досліджень. Підручник / М. Т. Білуха. – К. : АБУ, 2002. – 480 с.
2. **Вдовичин І.Я.** Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І.Я. Вдовичин. – Львів : Вид-во ЛКА, 2014. – 248 с.
3. **Возний І.П.** Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / І.П. Возний. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – 144 с.
4. **Голіков В.А.** Методологія наукових досліджень: навч. посіб. / В.А. Голіков, М.А. Кузьмініх, О.А. Онищенко. – Одеса : ОНМА, 2014. – 163 с.
5. **Грищук Ю.С.** Основи наукових досліджень : [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / Ю. С. Грищук. – Х. : НТУ «ХП», 2008. – 231 с.
6. **Демківський А.В.** Основи методології наукових досліджень : навч. посіб. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.
7. **Джурик Н.Р.** Методологія і організація наукових досліджень. Кредитно-модульна система організації начального процесу : навч. посіб. / Н.Р. Джурик, І.М. Мельник. – Львів : Вид-во ЛКА, 2010. – 172 с.
8. **Жилінська О.І.** Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації : Монографія / О.І. Жилінська. – К. : Парламентське видавництво, 2010. – 552 с.
9. **Клименюк О.В.** Методологія та методи наукового дослідження: навч. посіб. / О.В. Клименюк. – К. : Міленіум, 2005. – 186 с.
10. **Ковальчук В.В.** Основи наукових досліджень : навч. посіб. – 5-е вид / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – К. : Професіонал, 2008. – 240 с.
11. **Колесников О.В.** Основи наукових досліджень : навч. посіб. ; 2-е вид., випр. та доп. / О. В. Колесников. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 144 с.
12. **Мокін Б.І.** Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / Б.І. Мокін, О.Б. Мокін. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 180 с.
13. **Наринян А.Р.** Основы научных исследований : учебн. пособие / А. Р. Наринян. – К. : Изд-во Ев-роп. ун-та, 2002. – 112 с.
14. **Олійник Н.Ю.** Методологія наукових досліджень. Навч.-метод. посіб. для студентів економічного факультету / Р.Ю. Олійник. – Кам'янець-Подільський : Сисин Я.І., 2015. – 110 с.
15. **П'ятницька-Позднякова І.С.** Основи наукових досліджень у вищій школі : [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / І. С. П'ятницька-Позднякова. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – 115 с.

Допоміжна:

1. **Романчиков В.І.** Основи наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Романчиков. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 254 с.
2. **Соловйов С.М.** Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / С.М. Соловйов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 176 с.
3. **Філіпенко А.С.** Основи наукових досліджень. Конспект лекцій / А. С. Філіпенко. – К. : Академ. видав., 2004. – 207 с.
4. **Цехмістрова Г.С.** Основи наукових досліджень : [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / Г. С. Цехмістрова. – К. : Видавн. Дім «Слово», 2003. – 235 с.
5. **Шейко В.М.** Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 3-тє вид., стер. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко – К. : Знання-Прес, 2003. – 295 с.
6. **Юринець В.Е.** Методологія наукових досліджень: навч. посіб. / В.Е. Юринець. – Львів : ЛНУ, 2011. – 179 с.
7. **Додаткова:**
8. **Онопрієнко В.І.** Історія української науки. Курс лекцій / В. Онопрієнко, В. Ткаченко. – К. : Варта, 2010. – 652 с.
16. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня (методичні поради) / автор-упоряд. Л.А. Пономаренко. – К. : Толока, 2007. – 80 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Модульний контроль є компонентом поточного контролю і здійснюється у формі виконання слухачем модульного контрольного завдання (контрольної роботи, тесту тощо) та є обов'язковим для слухача. Упродовж навчального семестру під час вивчення навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» проводяться три модульні контролю.

Підсумкова модульна оцінка визначається як сума поточної та контрольної оцінок (балів) з даного модуля. Оцінювання кожного контрольного модуля необхідно проводити таким чином, щоб звітність за результатами засвоєння модуля була проведена за обов'язкові види робіт та допоміжні завдання (у цьому разі повинна враховуватись активність та поточна успішність слухача на семінарах тощо).

Підсумкова семестрова оцінка визначається за результатами підсумкових модульних оцінок, отриманих у результаті засвоєння всіх модулів.

Підсумковою формою контролю з навчальної дисципліни є екзамен.

Розробник:
професор кафедри ОП та ТЕБ
д.держ.упр., професор

Ю.Д. Древаль